

فہم ہر موسیقی و عرفانی آیات مشابہ قرآن

(باتکیہ بر کشف الاسرار، انوار و نشان و بیان العبادہ فی مقامات العبادہ)

www.ketab.ir
مفتی محمد شفیع

سرشناسه: مظفری، مسلم، ۱۳۶۳-

عنوان و نام پدیدآور: فهم هرمنوتیکی و عرفانی آیات متشابه قرآن (با تکیه بر کشف الاسرار، انوار درخشان و بیان السعاده فی مقامات العبادہ) / مسلم مظفری.

مشخصات نشر: کرمان: مرکز کرمان شناسی؛ تهران: بنیاد ایران شناسی، ۱۴۰۰-

مشخصات ظاهری: ۴۰۰ ص شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۱۱-۳۶-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا کتابنامه: ص ۳۸۹ - ۴۰۰

کتاب حاضر برگرفته از "کشف الاسرار و عده الابرار" اثر احمد بن محمد میبیدی و "انوار درخشان در تفسیر قرآن" اثر محمد حسین همدانی و "بیان السعاده فی مقامات العبادہ" اثر سلطان محمد بن حید سلطان علیشاه است.

موضوع: قرآن - متشابهات و محکمات (clear and obscure verses) Qur'an- Mutashabehat va Muhkamat
قرآن - متشابهات و محکمات - مطالعات تطبیقی

قرآن - متشابهات و محکمات (clear and obscure verses) - comparative studies
هرمنوتیک: Hermeneutiks - Religious aspects-Islam تأویل: Hermeneutiks

میبیدی، احمد بن محمد، قرن ۶ ق. کشف الاسرار و عده الابرار

حسینی همدانی، محمد، ۱۲۸۲، ۱۳۷۵، انوار درخشان در تفسیر قرآن

سلطان علیشاه، سلطان محمد بن حیدر، ۱۲۵۱-۱۳۲۷ ق. بیان السعاده فی مقام العبادہ

شناسه افزوده: مرکز کرمان شناسی شناسه افزوده: بنیاد ایران شناسی

رده‌بندی کنگره: BP۸۵/۱ رده‌بندی دهیابی: ۲۹۷/۱۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۸۸۳۲۸

عنوان کتاب: فهم هرمنوتیکی و عرفانی آیات متشابه قرآن (با تکیه بر کشف الاسرار، انواردرخشان و بیان السعاده فی مقامات العبادہ)

مؤلف: دکتر مسلم مظفری

ناشر: مرکز کرمان شناسی با همکاری بنیاد ایران شناسی

مدیر مسئول: سیدمحمدعلی گلابزاده

تنظیم و صفحه‌آرایی: لایلا گهرگری

طرح روی جلد: مهسا مهربان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۱۱-۳۶-۴

شماره انتشار: سیصد و سی (۳۳۰)

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

قیمت: ۹۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: چاپ هنگام

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حق چاپ برای ناشر و مؤلف محفوظ است

فهرست مطالب

مقدمه ناشر.....	۱۱
پیش گفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۷
بخش اول	۱۹
فصل اول: تعاریف.....	۲۱
الف- تفسیر عرفانی.....	۲۱
الف-۱- تفسیر فیضی و اشاری.....	۲۳
الف-۲- تفسیر مہبتی بر عرفان نظری.....	۲۵
ب- تأویل:.....	۲۶
ب-۱- عوامل پیدایش تأویل و فرق مسبب آن.....	۳۰
ب-۲- مبانی حکمی اعتقاد به تأویل پذیری قرآن کریم:.....	۳۸
ج- هرمنوتیک:.....	۴۲
سیر تحول هرمنوتیک.....	۴۴
د- تشابه و تفاوت هرمنوتیک با تأویل.....	۵۰

فصل دوم: زندگی‌نامه مفسرین ۶۲

الف- ابوالفضل رشیدالدین میبدی ۶۲

ج- سلطان محمد گنابادی ۶۴

د- سید محمد حسینی همدانی ۶۹

یاد داشت‌ها: ۷۳

بخش دوم: محکم و متشابه ۷۵

فصل اول: محکم و متشابه در قرآن ۷۷

احکام و تشابه ۷۹

الف- انواع تشابه ۸۱

الف-۱- تشابه شأنی ۸۱

الف-۲- تشابه اصلی و عرضی ۸۲

فصل دوم: محکم و متشابه در انسان ۸۶

الف- هماهنگی تفسیر انسان به انسان با تفسیر قرآن به قرآن ۸۹

ب- اصالت محکومات و فرعیت متشابهات: ۹۲

ج- ویژگی‌های عمل محکم از منظر قرآن ۹۴

بخش سوم: نگرش هرمنوتیکی ۹۷

فصل اول: نگرش هرمنوتیکی به آیات متشابه ۹۹

- ۱- آیات مشابه ۱۰۱
- ۲- زبان (تأویلی) کتب مقدس ۱۰۷
- ۳- هرمنوتیک و زبان تأویلی آیات مشابه ۱۰۸
- ۴- تأویل تشابهات ۱۱۱
- ۵- آیه ۹۳ سوره مائده (تشابه عَرَضی) ۱۱۳
- ۶- آیه ۱۶ سوره اسراء (ایجاز حذف) ۱۱۶
- ۷- آیه ۶۵ سوره زمر (تعریض) ۱۱۸
- ۸- آیه ۳۵ سوره نور (تشابه لفظی، ایجاز، استعاره مفهومی) ۱۲۰
- ۹- آیه‌های ۲۲-۲۳ سوره قیامت (تشابه لفظی) ۱۲۲
- ۱۰- آیه ۱۷ سوره انفال (تشابه معنایی بر مبنای توحید افعالی) ۱۲۳
- ۱۱- آیه ۲۶ آل عمران (تشابه معنایی بر مبنای جبر و اختیار) ۱۲۶
- ۱۲- تأویل تشابهات رفتاری ۱۲۸
- ۱۳- زبان نمادین داستان حضرت آدم (ع) ۱۳۱
- فصل دوم: نگرش هرمنوتیکی به داستان حضرت آدم (ع) ۱۳۶
- ۱- عصیان آدم: ۱۴۳
- ۲- رابطه هبوط آدم (ع) و خلافت او ۱۵۳
- ۳- پیمان الهی ۱۵۸

۴- اسماء الهی ۱۶۸

بخش چهارم: تقسیم‌بندی آیات متشابه ۱۷۷

فصل اول: تقسیم‌بندی آیات متشابه از نظر موضوع ۱۷۹

الف- تشبیه و تنزیه ۱۸۰

ب- صفات ثبوتی خداوند: ۱۹۶

ج- صفات ذاتی: ۱۹۹

د- صفات فعلی: ۲۰۱

ه- احاطه علم خداوند: ۲۰۹

و- صفات سلویه خداوند: ۲۱۳

ز- حیات: ۲۱۵

ح- رؤیت: ۲۱۸

ط- اعضاء و جوارح: ۲۲۶

ی- کرسی، عرش و استوی (تحیز): ۱۴۸

ک- حلول: ۱۵۷

ل- تکلیف مالایطاق ۲۶۱

م- انسان و دامنه اختیار عمل او: ۲۶۵

م- ۱- اختیار: ۲۶۵

مقدمه ناشر

قرآن کریم، کلام مقدس وحی و جان مایه همه ارزش ها، از جامعیت و در حین حال، سادگی و صلابتی برخوردار است که هیچ کتاب آسمانی، همتای آن نیست. به سخنی دیگر، این اثر، فصل الخطاب کلام خداوندی و ماندگار، تا همیشه روزگاران است. قرآن کریم، در عین برخورداری از اصل «قلّ و دلّ» و رعایت نهایت اختصار و گنجانیدن معانی بسیار، در کوتاه سخن، معذالک ظرائفی دارد که گاه مفسرین را به تعبیرها و تفسیرهای گوناگون وامی دارد و دامنه این تفاوت، تا آنجاست که حوادثی را نیز در تاریخ رقم رده و هر کسی را از ظنّ خود یار قرآن ساخته است. بی گمان این تفاوت نظر، از جهل انسان ها نسبت به جهانی از راز و رمزهاست که در قرآن کریم آمده است.

دانش هرمنوتیک که در یک مورد می توان از آن به عنوان روش شناسی فهم متون یاد کرد تلاش می کند تا روشن ترین راه ها را برای دستیابی به آنچه در ورای اندیشه ماست بنمایاند، و نوعی هماهنگی بین تعبیرها و تفسیرهای گوناگونی بوجود آورد که موجب «جنگ هفتاد و دو ملت» شده و چون ندیدند حقیقت، ره افسانه زدند. شک نیست که در کلام خداوندی - العیاذ بالله - دو گانگی وجود ندارد و آنچه این تقابل یا تفاوت را نشان می دهد، ذهن ناتوان بشر است که می کوشد تابه کنه حقیقت عالم پی برد و حال آنکه این اندیشه، هر چند در سطحی متعالی، باز

هم خود را ناتوان می بیند و از آنجاست که ره افسانه می زند با این همه و عجز موجود در یافتن و درک ظرائف قرآنی و نکته هایی که گاه ظاهرشان با معنا و حقیقتشان - البته در نظر محدود بین ما - فرق می کند، آیا می توان ترویج کلام الهی را نادیده گرفت؟ آیا آنجا که خداوند به تفاوت بینا و نابینا می پردازد و این پرسش را مطرح می سازد که «هل یستوی الاعمی والبصیر»

این سوال را باید نوعی بی به انگاشتن نابینایان، و این ضعف را به رخ آنان کشید؟ یا در پس بی مهری نسبت به نابینایان، هزار نکته باریکتر زمو وجود دارد که باید اهل تفسیر با بهره گیری از دانش هرمنوتیک و رعایت اصولی که تا اینجا بشر به آن دست یافته است به معنای دیگری رسید؟

بی گمان تلاش پژوهشگر ارجمند آقای دکتر مسلم مظفری در این مورد چالش برانگیز، بسیار اهمیت دارد و شاید باب تازه ای بگشاید که پاسخگوی برخی سوالات باشد. شک نیست که ورود به بحث هایی از این دست، هم نشانه دلبستگی به آیین مقدس اسلام و مجاهدت در راه گسترش فرهنگ قرآنی و هم بیانگر گشودن راه های علمی تازه در رسیدن به اهداف مقدس دینی است.

برای این فرزانه فرهنگدوست و قرآن پژوه ارجمند، توفیق افزون آرزو کرده و امید است سایر علاقمندان عرصه قرآنی را در این راه پرشکوه، دیدار کنیم.

من الله التوفیق

سید محمد علی گلایزاده

مدیر مرکز کرمان شناسی

زمستان ۱۴۰۰